

Bosnia & Hercegovina i en tvangstrøye

Hvorfor er Bosnia & Hercegovina paralyisert etter krigen?

Bacheloroppgave i statsvitenskap

Universitetet i Stavanger

Kanita Kajmak

Studentnummer: 261029

Veileder: Ellen Jenny Torgersen Ravndal

Lvert dato: 11.05.2023

Antall ord: 7427

Forord

Dette har vært et veldig tungt løp for meg. Selv om jeg sent innså at dette studiet ikke var noe for meg, var jeg likevel innstilt på å fullføre. En av hovedmotivasjonene mine var denne oppgaven, som jeg virkelig så fram til å skrive. I nesten tre år har jeg ventet på å skrive denne oppgaven, som jeg håper vil være noe av det viktigste jeg kommer til å gjøre.

Mine foreldre flyktet fra Bosnia etter krigen, ettersom levekårene var ufattelig dårlig og de ønsket å gi meg og søsteren min et bedre liv enn det. Det var ikke en enkel avgjørelse å forlate det de så på som hjem, og jeg vil for alltid være takknemlig for at de lot oss få bedre muligheter enn det de hadde. Å flytte mellom nasjonalitet og etnisitet har sine fordeler og ulemper. Jeg har lært masse, men det har også vært utfordrende å finne en tilhørighet.

Med andre ord, denne oppgaven står meg nær. Den har gitt meg mulighet til å lære mer om eget hjemland, samtidig som jeg kan opplyse andre om den utrolig relevante bakgrunnen til Bosnia og den nåværende situasjonen.

Det er flere jeg vil takke. Jeg vil først og fremst takke foreldrene mine for å gi meg den ekstra pushen jeg trengte, og veilederen min Ellen for god veiledning og råd hele veien. Videre vil jeg takke kollektivet mitt for gode avbrekk fra skrivingen, og roomien min Tarjei for gode innspill og korrekturlesing. Til slutt vil jeg takke min gode venn, Kamilla, for moralsk støtte og hjelp til oversettelser og roomien min Kaia, for gjennomlesing og nyttige tilbakemeldinger.

11.mai 2023

Kanita Kajmak

Abstrakt

Dayton-avtalen satte en stopp for Bosniakrigen, men etter signeringen har stat- og nasjonsbyggingsprosessene i Bosnia & Hercegovina vært fastlåst. For å forstå årsakene bak denne paralyserede tilstanden, er det viktig å analysere fire faktorer: etnisitet, korrupsjon, Dayton-avtalen og rollen til internasjonale aktører. Mens man så spor av etniske skiller før oppløsningen av Jugoslavia, har disse blitt dypere etter Dayton-avtalen ble satt på plass som delte landet i to etniske entiteter: Republika Srpska for serbere & Federacija Bosne i Hercegovine for bosnere og kroater. Disse etniske skillene påvirker den felles identiteten. Til tross for flere forsøk på å fikse opp i korrupsjonen i Bosnia & Hercegovina, fortsetter landet å ha dette som en av hovedutfordringene for stabilitet og utvikling. Flere akademikere sporer korrupsjonen tilbake til internasjonale aktører ved å argumentere for at aktørene betaler for en stabilitet ved å ignorere korrupsjonen. Artikkelen konkluderer med at disse faktorene er betydelige hindringer for stat- og nasjonsbyggingsprosessene, ved at de påvirker ulike politiske, sosiale og økonomiske områder. Videre foreslår artikkelen en endring i skolen, slik at barn fra tidlig alder kan lære å sameksistere.

Forkortelser

BiH – Bosna i Hercegovina (Bosnia og Hercegovina)

EU – Europeisk Union

FBIH – Federacija Bosne i Hercegovine (Den bosniske føderasjonen)

FN – Forente Nasjoner

NATO – North Atlantic Treaty Organization

RS – Republika Srpska (Den serbiske republikken)

OHR – Office of High Representative

ICTY – International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia (Det internasjonale krigsforbrytertribunalet for det tidligere Jugoslavia)

BNP – Bruttonasjonalprodukt

SDA – Stranka Demokratske Akcije (Partiet for demokratisk handling)

HDZ – Hrvatska demokratska zajednica (Det kroatiske demokratiske forbund)

SDS – Srpska demokratska stranke (Det serbiske demokratiske parti)

SNDS - Savez nezavisni socijaldemokrata (Alliansen av uavhengige sosialdemokrater)

CPI – Corruption Perceptions Index

Innholdsfortegnelse:

1.0 INNLEDNING	7
1.1 Problemstilling	8
1.2 Relevans	8
1.3 Oppgavens oppbygging	9
2.0 METODE	9
2.1 Litteraturstudie	10
2.2 Henting av informasjon	10
3.0 BEGREPER	11
3.1 Nasjon.....	11
3.2 Stat	12
3.3 Fred	13
4.0 HISTORISK KONTEKST	15
4.1 Bosniakrigen.....	15
4.2 Dayton-avtalen	16
4.3 Post-Dayton	17
4.4 Nåværende situasjon	17
5.0 ANALYSE OG DISKUSJON	18
5.1 Etnisitet	18
5.2 Korrupsjon.....	19
5.3 Dayton	21

5.4 Internasjonale aktører	22
5.5 Diskusjon av resultater	23
6.0 KONKLUSJON	25
7.0 REFERANSELISTE	26

*‘If you always do what you’ve always done,
you’ll always get what you’ve always got’*

- Henry Ford

1.0 Innledning

28 år siden blekket på Dayton-avtalen begynte å tørke, er Bosnia¹ fortsatt preget av etniske spenninger og politisk ustabilitet. Landet har en kompleks politisk struktur, og til tross for flere forsøk på å bygge opp landet og etablere en funksjonell stat, så er disse prosessene paralyisert; de er fryst på stedet uten evnen til å bevege seg hverken framover eller bakover. Svaret på hvorfor det er slik, er også mer kompleks enn kun det å peke en finger. Det er flere faktorer som er med på å utgjøre en viktig rolle i å forklare situasjonen i Bosnia. De etniske spenningene mellom de tre hoved-etnisitetene, bosnere, serbere og kroatere, som må sameksistere på samme territoriet, kombinert med den politiske strukturen produsert av Dayton² og korrupsjon er viktige brikker for å forklare paralyseringen til Bosnia. Internasjonale aktører utgjør også en stor og viktig rolle. Nyhetsoverskriftene de siste årene har vært preget av konfliktrusler fra Republika Srpska (RS) sin side, kombinert med at den russiske ambassadøren uttrykte på nasjonal TV i Bosnia at dersom landet nærmet seg NATO, så vil Russland være tvunget til å reagere på dette. Landet er, med andre ord, nærmere konflikt på skalaen enn det de er fred.

Stat- og nasjonsbygging er komplekse og interrelaterte prosesser som involverer å etablere en funksjonell stat og opprette en nasjonalfølelse og tilhørighet mellom befolkningen. Selv om disse prosessene er essensielle for land som vil oppnå stabilitet og velstand, så fremhever Bosnias erfaring, utfordringene som oppstår når disse prosessene sporer av. Til tross for flere forsøk fra det internasjonale samfunnet på å tilrettelegge stat- og nasjonsbyggingen i Bosnia, så har prosessen vært begrenset. Landet fortsetter å være delt mellom etniske linjer, med de tre hoved-etnisitetene, der hver av dem har egne politiske partier og agendaer. Dette har ført til en høyt desentralisert politisk system, hvor det er en fragmentert makt og en ofte fastlåst beslutningstaking. I tillegg så har korrupsjon og politisk beskyttelse sabotert forsøkene på etableringen av en funksjonell stat, ettersom politiske eliter har brukt deres maktposisjoner til

---

¹ Med Bosnia menes Bosnia og Hercegovina, men kun Bosnia blir brukt for simpelhetens skyld.

² Med Dayton menes Dayton-avtalen, men kun Dayton blir brukt for simpelhetens skyld.

sin egen fordel, på bekostning av den større populasjonen. Dette har, på sin side, negativt påvirket folkets tillit til statsinstitusjonene og hindret forsøkene for å opprette en nasjonalfølelse og en følelse av tilhørighet.

Den mislykkede stat- og nasjonsbyggingen i Bosnia har hatt signifikante konsekvenser for landet og folket deres. Den har gjort Bosnia sårbar til politisk ustabilitet, økonomisk stagnasjon, sosial uro og har undergravd prospektene for en opprettholdbar fred og utvikling. Å forstå årsakene for hvorfor disse prosessene har vært paralyisert er essensielt for å utvikle effektive strategier i å håndtere disse utfordringene og støtte Bosnias vei til en mer stabil og prospektiv fremtid.

1.1 Problemstilling

Problemstillingen i denne oppgaven er *Hvorfor er stat- og nasjonsbyggingsprosessene i Bosnia & Hercegovina paralyisert?* Med dette menes stat- og nasjonsbyggingen som har foregått i etterkant av Bosniakrigen, og prosessene innad i dette. Ettersom disse ser ut til å være paralyisert/låst, så skal denne oppgaven analysere faktorene til dette ved hjelp av litteraturstudie. Vi skal se på hvordan eksisterende forskning har forholdt seg til den paralyiserte situasjonen i Bosnia.

1.2 Relevans

Problemstillingens relevans kan deles opp i flere deler:

For det første, så har mangelen på en funksjonell politisk styring kombinert med den politiske ustabiliteten etter Bosniakrigen, hatt store utfordringer for landets økonomiske, sosiale og politiske utvikling. Landet befinner seg i en låst situasjon, der eksterne aktører har forsøkt å hjelpe til uten hell. Dette har hatt en signifikant påvirkning på befolkningstallet, som har vært i nedgang siden 2002 (World Bank, 2021)

For det andre, så kan den politiske ustabiliteten i Bosnia ha en domino-effekt på landene rundt. Landet har en strategisk viktig plassering, med tilgang til viktige transport- og energiruter. Landet er også plassert i umiddelbar nærhet til land med komplekse politiske utfordringer, slik som Serbia og Kroatia. Instabiliteten i Bosnia kan derfor ha en negativ «spillover» effekt på nabolandene, som utgjør en fare for regionale konflikter.

For det tredje, så er det viktig å forstå situasjonen i Bosnia for å kunne utvikle effektive systemer og strategier, som skal bidra til stabilitet, fred og forsoning. En forståelse av den komplekse situasjonen i Bosnia, er relevant i det større verdensbildet også. Ved å analysere

utfordringene i Bosnia, kan man få mer kunnskap rundt hvordan man skal oppnå en effektiv stat- og nasjonsbygging i andre kontekster. Kunnskap man tilegner seg ved å analysere dette, kan bli anvendt i andre land med lignende utfordringer.

Til slutt er det relevant å trekke inn påvirkningen Ukraina-krigen har hatt på situasjonen i Bosnia. Konflikten i Ukraina har åpnet opp krig som et tema i Bosnia på nytt, der nyhetsoverskriftene i stor grad har basert seg på konfliktruslene fra presidenten fra RS, Milorad Dodik (Dugopolje, 2022). Han ønsker å separere det militære og det juridiske i den serbiske republikken. Selv om dette raskt ble sanksjonert av USA, har det likevel vekket frykt i befolkningen ettersom Dodik og Serbia har Russland i ryggen. To konflikter samtidig på europeisk jord ville vært katastrofalt for både fellesskapet og de internasjonale organisasjonene.

1.3 Oppgavens oppbygging

I denne oppgaven startet jeg med en innledning, som introduserte til oppgavens problemstilling og omfang, samt som problemstillingens relevans har blitt begrunnet. Etter innledningen er det et metodekapittel der metoden vil bli utdypet og argumentert for. I dette kapittelet vil det også bli forklart hvordan og hvor informasjonen til denne oppgaven har blitt hentet. Videre vil det være et kapittel med begrepsavklaringer, der ord som stat, nasjon og fred vil bli redegjort og utdypet hvordan de brukes i denne konteksten. Etter begrepsavklaringene er det kapittel om den historiske konteksten til Bosnia. Vi beveger oss fra oppløsningen av Jugoslavia og til nåværende situasjon, der vi vil komme innom Bosniakrigen, Dayton-avtalen, post-Dayton Bosnia og dagens Bosnia.

Kapittel 5 vil være selve analysedelen. Innenfor dette kapittelet er det punkter som etnisitet, Dayton, korrupsjon og internasjonale aktører. I hver av disse vil det bli analysert tekster og satt opp mot hverandre. Til slutt i kapittelet vil det være en diskusjonsdel, der vi vil diskutere funnene. Helt til slutt er det en konklusjonsdel for å avslutte oppgaven.

2.0 Metode

Metoden jeg har valgt er en litteraturstudie. I dette kapittelet skal jeg forklare hva som menes med litteraturstudie i denne konteksten, begrunnelse for valg av metode og hvordan jeg har funnet informasjonen som blir brukt i denne oppgaven.

2.1 Litteraturstudie

Denne oppgaven vil i hovedsak være en litteraturgjennomgang. Litteraturgjennomgang er et mer spesifikt begrep innenfor det brede begrepet «litteraturstudie». Litteraturgjennomgang er en metode for gjennomgang av tidligere forskning på et spesifikt fagfelt (Persson, 2021, s.13). Vi skal, med andre ord, finne ut hva vi allerede vet. Poenget med en litteraturgjennomgang er for å kunne bygge et fundament for å kunne ytre noe innenfor et tema (Persson, 2021, s.14). Å analysere eksisterende forskning er viktig for å få en oversikt over den kunnskapen som allerede er der, før vi kan diskutere denne forskningen på slutten av analyse-kapittelet i oppgaven.

Denne metoden muliggjør det å se på det store bildet. Vi får en bredere forståelse av situasjonen ved å se på tidligere forskning, samtidig som vi kan se på hull og foreslå hvilken retning videre forskning bør bevege seg i. Samtidig får vi et sterkt teoretisk grunnlag som kan gi et rammeverk for å organisere og tolke data. Ulempen med metoden er at det er begrensninger på allerede eksisterende forskning på området. Dette gjør det utfordrende og kunne gi et 100% oversiktlig bilde. Likevel blir det nok forskning i denne konteksten ettersom det har blitt gjort søk på flere språk, som også gir flere resultater. Det omfattende litteratursøket har gjort at det har vært lite begrensning på resultatene.

Ettersom denne metoden egner seg best til problemstillingen, falt valget om metode relativt naturlig. Selv om flere metoder ble diskutert, var det litteraturstudie som skilte seg ut da det gir muligheten til å få innblikk i flere ulike perspektiver, samt få en dypere forståelse. Videre muliggjør det å syntetisere kompleks informasjon, som hjelper for å få en omfattende forståelse av tema, som kan være utfordrende ved andre forskningsmetoder.

2.2 Henting av informasjon

For å hente informasjon har jeg brukt skolens egne nettbibliotek, Oria, sammen med Google Scholar og en bok lånt fysisk fra skolebiblioteket. Søkene har blitt gjort på norsk, engelsk og bosnisk. Minst treff var det på bosnisk og flest på engelsk. I Oria har jeg krysset av for valgene å søke i «Norske fagbibliotek», samt «Fagfelleverderte tidsskrifter». Oria har blitt brukt for å finne hovedsakelig fagfelleverderte artikler, der variasjoner av søkeord som «statsbygging», «nasjonsbygging» og «Bosnia» har blitt benyttet i størst grad. Ut i fra disse har det videre blitt brukt variasjoner av søkeordene «etnisitet», «Dayton», «korrupsjon», «arbeidsledighet» og «internasjonalt samfunn» med ordet «Bosnia» først eller sist. Samme

variasjoner har blitt brukt på Google Scholar for å finne akademiske artikler. Boken som ble lånt, har samme tema, men har i større grad lagt fokus på valgsystemet.

Selv om det var relativt mange resultater når jeg søkte på både Oria og Google Scholar, var det likevel få som valgte å se på det større bildet for å besvare problemstillingen. De ytterst fleste valgte å fokusere på en faktor, mens i denne oppgaven skal alle faktorene bli sett på samlet. Grunnet mangel på fagfelleverderte artikler som er direkte relevante til problemstillingen, er det flere artikler som vil være indirekte relevante. Samtidig vil de sammen utgjøre en direkte relevans til problemstillingen.

Etter å ha gått gjennom over hundre artikler, ble det valgt ut få etter å ha lest både tittel, abstrakt og selve teksten. Ut ifra tittel og abstrakt var det mulig å ta bort flere artikler som ikke var relevante, mens lesing av selve teksten muliggjorde det å ta vekk enda flere. Til slutt endte det opp med totalt tolv fagfelleverderte kilder til analysen: tre under hver faktor.

3.0 Begreper

I dette kapittelet skal jeg avklare flere begreper og forklare hvordan de brukes i denne konteksten. Vi starter med å definere ordet nasjon, før vi går videre for å definere begrepene stat og fred.

3.1 Nasjon

Når vi snakker om en nasjon, er det ikke snakk om en felles betegnelse. For en bedre forståelse av begrepet, er det relevant å trekke inn den historiske bakgrunnen til ordet «nasjon». Ordet stammer fra det latinske ordet «natio» og ble først brukt i det romerske imperiet (Aarebrot & Evjen, 2014, s.260). På den tiden betydde nasjonen noe annet enn det den gjør i dag. Ordet ble brukt negativt om andre grupper mennesker, hovedsakelig utlendinger, der definisjonen av «natio» var en gruppe mennesker fra samme sted som hadde noe til felles (Aarebrot & Evjen, 2014, s.260). I den kristne middelalderen ble begrepet brukt for å «beskrive grupper av mennesker som representerte forskjellige områder i kristenheten» (Aarebrot & Evjen, 2014; s.261). På denne tiden vokste også universitetene frem der studenter fra samme regioner holdt sammen, og begrepet nasjon fikk en mer positiv betydning (Aarebrot & Evjen, 2014, s.261).

Aarebrot og Evjen (2014) skiller mellom en territoriell, kulturell og konstruert nasjon. Med territoriell menes at alle innbyggerne på statens territorium tilhører samme nasjon. I en kulturell nasjon er det ikke viktige definisjonskriterier, men det kan sies å være en nasjon som

deler kulturelle trekk, som religion og språk for eksempel. Den konstruerte nasjonen, på den andre siden, bestemmes av nasjonens medlemmer. Nasjonen blir på denne måten en frivillig sammenslutning. Det som er utfordrende i denne sammenhengen, er at Bosnia består av tre folkegrupper som anser seg selv som tre ulike nasjoner. Hverken serbere eller kroater vil identifisere seg som bosnere, men dette kommer vi tilbake til senere.

3.2 Stat

Nasjonsbegrepet blir også relevant når vi skal definere begrepet «stat». Den felles forståelsen er at stat og land kan anses som synonyme. En annen generell forståelse er at for å kunne ha en stat, så er det nødvendig med et territorie, en befolkning og statlige styringsorganer (Mellbye & Kval, 2018, s.213). Samtidig er det mer kompleks enn dette. Begrepet kan oppfattes på flere ulike måter. For eksempel Aarebrot og Evjen (2014) beskriver staten som den fremste kilden til autoritet. Videre forklarer de at den statlige politikken kan styrke eller svekke «nasjonen». Samtidig er det flere filosofer som har bidratt med ulike teorier og forståelser av begrepet, slik som for eksempel maktstatsteorien av Carl Schmitt eller klassisk liberal statsteori av John Locke (Østerud, 2014, s. 42 & s.45). Weber har en relativt godt kjent definisjon som tilsier at staten er et menneskelig fellesskap som (med suksess) *gjør krav på monopol til legitim bruk av fysisk makt innenfor et gitt territorie* (Weber, 2000, s.10). Med legitim bruk av fysisk makt betyr at det er lovfestet og akseptert. Den fysiske makten innebærer for eksempel domstoler eller politi. Videre forklarer Weber at vold er særegent for staten, selv om det ikke er deres eneste middel (Weber, 2000, s.10).

Østerud (2014, s.42-43) viser til tre klassiske statsbegreper: staten som makt, rett og legitimitet. Staten som makt er forståelsen innenfor den politiske realismen, startet fra Machiavelli. (Østerud, 2014, s.42). Hovedpoenget er at makten er den sentrale drivkraften. Staten som rett fokuserer på det rettslige aspektet, samt vise til at statens makt skal være forutsigbar. Dette bygges videre ved å tilsi at regelverket skal være grunnlaget for den politiske autoriteten, med nøye fastlagte rettigheter og plikter (Østerud, 2014, s.42). Legitimitet, på sin side, forklares som «et bånd mellom de styrende og de styrte, der statsledelsens mål og prinsipper har oppslutnings nedenfra» (Østerud, 2014, s.43). Videre bygges dette ved å forklare at «et statsstyre er legitimt når det oppfattes som rettmessig gjennom felles anerkjennelse av overordnede prinsipper» (Østerud, 2014, s.43).

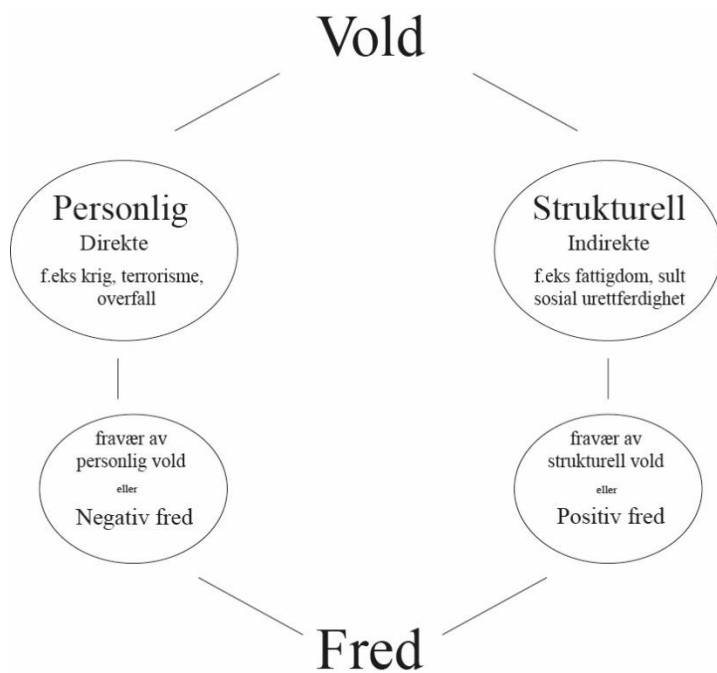
I denne konteksten er nasjonalstat det mest relevante statsbegrepet. Det Norske Akademis ordbok definerer begrepet nasjonalstat som en suveren stat hvor befolkningen «utgjør en

språklig, kulturell og historisk enhet» (n.d). Fokuset er på folket. Dette er spesielt interessant for Bosnia da hver av de tre hoved-etnisitetene har en spesifikk kultur, et spesifikt språk og en spesifikk historie og ingen av disse kan stå frem til å være den ene dominante nasjonen. Det fragmenterte politiske systemet skapte også utfordringer for etableringen av en felles nasjonal identitet og for statlige institusjoner til å behandle alle borgere likt, uavhengig av etnisitet. Nasjonalstatsbegrepet stiller viktige spørsmål rundt hvordan man skal balansere interessene til ulike etniske grupper og bygge en nasjonalidentitet som kan bidra til stabilitet og samhold i et land, samtidig som nødvendigheten av å ha inkludere politiske prosesser som sikrer at alle borgere har noe å si når det kommer til retningen man skal gå med landet.

3.3 Fred

Fred er et ord som er vanskelig å definere. En felles forståelse av begrepet er at det innebærer et fravær av noe, et fravær av konflikt. Dette blir likevel ikke helt korrekt, ettersom en konflikt kan være en uenighet mellom to parter. En fred vil da være umulig å oppnå. Folk har naturligvis ulike mål, verdier og meninger, så det er uunngåelig at det vil oppstå ulike konflikter mellom to parter som ikke er enige (Shtromas & Anderson, 1995).

For å forstå begrepet bedre, så er det viktig med et skille på positiv og negativ fred. Dette ble først introdusert av Johan Galtung i *Journal of Peace Research* i 1964. I hans artikkel «Violence, Peace, and Peace Research» (1969) starter han først med å definere vold og skillet mellom personlig og strukturell vold. Med personlig/direkte vold menes for eksempel vold mot et annet menneske eller en gruppe, mens strukturell vold er mer en indirekte vold, der noen grupper har mer tilgang til goder enn andre for eksempel (Galtung, 1969). Positiv fred blir karakterisert som et fravær av strukturell vold, mens negativ fred er et fravær av direkte vold (se figur 1)

Figur 1: Konseptet av vold og fred, utarbeidet etter modellen til Johan Galtung (1969, s.183).

Positiv fred kjennetegnes som en fred der det er en tilstedeværelse av harmoni og delte menneskelige verdier. I en slik type fred så er det et fravær av den strukturelle volden. Det er et fravær av sosial urettferdighet (Galtung, 1969, s.190), En slik fred innebærer opprettelsen og opprettholdelsen av et samfunn der alle har lik tilgang på ressurser, muligheter og grunnleggende menneskerettigheter, uten frykt for diskriminering eller vold. Positiv fred er ikke kun et fravær av krig, men promoteringen av et miljø der individer kan leve fredfylt sammen i harmoni. Dette inkluderer promotering av dialog, forståelse og samarbeid mellom ulike grupper, samtidig som man anerkjenner roten til konflikter for å unngå at de oppstår.

Negativ fred, derimot, er karakterisert som kun et «fravær av krig». Det er ikke en direkte vold med krig og terrorisme, men det er en strukturell vold der befolkningen ikke vil beskrives som lykkelig ved at det er sosiale problemer i samfunnet, slik som diskriminering og fattigdom. Selv om det er et fravær av krig eller konflikt, så har ikke folk alltid ressursene til å leve fullverdige liv. Dette egner seg spesielt for Bosnia, ettersom Bosnia har et fravær av krig, men landet har betydelige mangler når det gjelder de sosiale problemene. Landet preges av korrupsjon og fattigdom, med en stor mengde som ønsker å emigrere (Efendic, 2016).

4.0 Historisk kontekst

I dette kapittelet skal vi gå inn på Bosnias historie. Vi starter med å gå fra oppløsningen av Jugoslavia og avslutter med den nåværende situasjonen. Den historiske konteksten er viktig å ta med for å besvare problemstillingen, ettersom hovedfaktorene vi skal analysere senere, kom fram etter Bosniakrigen.

4.1 Bosniakrigen

Bosniakrigen var en kompleks armert konflikt i Bosnia mellom 1992 og 1995, i etterkant av Jugoslavias oppløsning. Krigen er karakterisert av grusomme krigsforbrytelser, slik som massebord, voldtekt og etnisk rensing. Krigen var mellom de tre hoved-etnisitetene: bosnere, serbere og kroater, som alle ønsket kontroll over territorie og ressurser. Årsaken til krigen går helt tilbake til oppløsningen av Jugoslavia på tidlig 1990-tallet, der resultatet av oppløsningen var flere nye selvstendige stater. Bosnia ønsket å være en av dem, og de ble offisielt erklært selvstendige i 1992, som stod i strid mot Serbias ønske om å opprette et Stor-Serbia (Kovacevic, 2020). Uenigheten eskalerte til en voldelig krig mellom bosniske serbere og bosnere. Krigen resulterte i at over halvparten av befolkningen måtte flykte, samtidig som flere hundre tusen menneskeliv gikk tapt (Munteanu, 2022).

Serbere ønsket å rens Bosnia for muslimer (Bennett, 2016, s.67). Srebrenica-massakren er det meste kjente eksempelet på dette, der over 8000 bosnere ble drept av serbiske styrker. Denne massakren regnes som den mest voldelige etter andre verdenskrig (Brunborg, Lyngstad & Urdal, 2003). I tillegg til å etnisk rens muslimer, brukte de serbiske styrkene voldtekt som krigsvåpen, der man estimerer at flere titusen kvinner blir seksuelt mishandlet gjennom konflikten. Et av de mest kjente voldtekts-campene var hotellet Vilina Vlas. Her ble store mengder bosniske kvinner systematisk voldtatt for å kunne bli gravide med etniske barn (FN, 1994). Dette var et internt problem som utsiden ikke fikk høre om før senere, da tilgang til verden rundt i krigen var begrenset.

Internasjonal bistand var også begrenset, ettersom FN hadde innført en våpenembargo for alle partene i konflikten (FN, 1991) Dette resulterte i en urettferdig fordel til de serbiske styrkene, som hadde fått med seg våpen fra det tidligere Jugoslavia (Slåtten & Saxi, 2019). Situasjonen forble slikt frem til 1995 når NATO igangsatte luftangrep mot de serbiske styrkene, som tvang dem til forhandlingsbordet. Krigen endte med at Dayton-avtalen offisielt ble signert i desember 1995 i Dayton, Ohio, som etablerte en ny grunnlov for Bosnia der landet skulle ble delt i to entiteter: FBiH, med hovedsakelig bosnere og kroater og RS med serbisk majoritet.

Avtalen etablerte et komplekst maktdelingssystem mellom de tre hoved-etnisitetene med målet om å promotere fred og stabilitet i regionen.

4.2 Dayton-avtalen

Dayton-avtalen ble utformet i Ohio i november 1995, og offisielt signert i Paris 14. desember samme året (Haseljic, 2021). Avtalen skulle i utgangspunktet være midlertidig for å få en stopp på krigen. USA formidlet avtalen som ble signert av lederne i Bosnia, Kroatia og Serbia. Den inneholdt en plan for videre stat- og nasjonsbygging, samtidig som man skulle opprettholde en slags fred mellom etnisitetene. Likevel utarbeidet avtalen permanente skiller for landet.

I avtalen står det at Bosnia skal deles mellom hoved-etnisitetene: bosnere, serbere og kroater. Landet ble splitta mellom RS OG FBiH, der RS tilhører serberne mens FBiH tilhører bosnere og kroater (Dayton-avtalen, 1995). Hver av landsdelene har eget parlament, egne myndigheter og hver sin president. Systemet er, med andre ord, etablert som et tre-delt maktdelingssystem der ingen av de tre presidentene har mer makt enn den andre. Likevel er det verdt å bemerke seg at selv om ikke Dayton spesifiserer prosentandel for hver entitet, så kan man se på kartdelingen at FBiH har fått majoriteten av territoriet med 51%, kontra RS sin 49% (Bennett, 2016, s.75).

Den sentrale myndigheten ble også etablert, der det ble innført et tre-medlems presidentskap med en president fra hver av hoved-etnisitetene som skulle representere sin etniske gruppe. Myndigheten har begrenset makt over utenrikspolitikk, forsvar og valuta mens resten av makten ble gitt til entitetene (Dayton-avtalen, 1995).

Dayton-avtalen etablerte Det internasjonale krigsforbrytertribunalet for det tidligere Jugoslavia (ICTY), som fikk i oppgave å stille krigsforbrytelsene til retten under konflikten. ICTY har vært en betydelig part i å stille de ansvarlige for retten, samtidig som den har vært betydelig i rekonsilieringsprosessene i regionen. Tribunalet har buret inn flere krigsforbrytere, og på denne måten gitt en rettferdighet til ofrene.

Avtalen etablerte også Office of High Representative (OHR), som fikk i oppgave å overse implementeringen av avtalen og landets progress mot EU-medlemskap. Den høye representanten fikk makten til å innføre lover og fjerne tjenestemenn som hindret fredsprosessen. Siden signeringen av avtalen, har det vært åtte høye representanter, og HR Christian Schmidt er den som for øyeblikket har tittelen.

4.3 Post-Dayton

I perioden fra blekket på Dayton-avtalen begynte å tørke, og til den nåværende situasjonen er det flere ting å bemerke seg. Mellom 1995 og 2018 var det både tilbakefall og utvikling. I denne perioden har Bosnia møtt flere politiske, økonomiske og sosiale utfordringer ettersom de har slitt med å bygge opp landet etter krigen og samtidig innføre Dayton-avtalen. Landet fortsatte å ha dype etniske skillelinjer, med spenninger mellom etnisitetene.

En av hovedutfordringene Bosnia har møtt på i denne perioden er det sakte tempoet på de reformene som er nødvendige for å bevege seg mot integrering i EU. Landet har slitt med å adressere problemer som korrupsjon, ustabilitet og en svak økonomi som bidro til å hindre prosessen mot EU. Samtidig har landet møtt kontinuerlige politiske spenninger og institusjonell baklås, med ulike etniske partier som aldri kommer til enighet på viktige avgjørelser. Situasjonen fortsatte å komplisere seg når OHR fortsatte å være på plass lenge etter dens utløpsdato. Dette skapte en følelse av avhengighet på internasjonale aktører og undergravet legitimiteten til Bosnia sine egne institusjoner.

Enda en av hovedutfordringene var den pågående debatten om statusen til RS. Mange bosnere og kroatere ser på entiteten som en påminnelse på krigen og en trussel til samholdet, mens serbere ser på entiteten som en legitim politisk entitet som burde opprettholde et høyere nivå av autonomi (se for eksempel Mikic, 2012). Denne debatten har i stor grad påvirket landet, ved at den har vært en stor hindring for politisk rekonsiliering og integrasjon. Likevel forblir denne debatten aktuell da det fortsetter å være uenigheter mellom etnisitetene om statusen RS skal ha.

4.4 Nåværende situasjon

Slik Christopher Bennett (2016) formulerte, så er ikke fraværet av krig tilsvarende fred. Dette viser seg å være gjeldende for dagens Bosnia. Det preges av etniske spenninger som når som helst kan utvikle seg til en armert konflikt. Punktene i Dayton-avtalen har formet det politiske systemet i Bosnia slik det står i dag, der det har vært lite rom for justeringer. Likevel er det ikke kun punktene i Dayton som utgjør en utfordring for landets stat- og nasjonsbygging.

Nyhetsoverskriftene i mars 2021 var preget av russiske trusler mot Bosnia, der den russiske ambassadøren i Bosnia hadde uttalt at dersom Bosnia nærmet seg NATO, så kommer Russland til å se seg nødt til å reagere på denne «fiendtlige» handlingen (Faktor, 2021). Dette har gitt Bosnia mindre handlingsrom når det gjelder utenlandspolitikk, da det begrenser muligheten deres til å få et NATO-medlemskap og med dette få en ekstra trygghetsramme.

Dette kan også bli sett i lys av at Russland var de eneste som stemte imot å gå inn i Bosnia under krigen i 1994 (FN, 1994).

Krigen påvirket dagens Bosnia i høy grad. Landet har en svak økonomi og infrastruktur, som fremhever den svake statsbyggingen etter krigen. Såret som kom som følge av oppløsningen av Jugoslavia og som ble større og dypere etter krigen, har ikke fått leget.

5.0 Analyse og diskusjon

I dette kapittelet skal jeg forsøke å få et svar på problemstillingen. Vi skal gå i dybden på de områdene som tidligere forskning mener at problemet ligger og vi skal kombinere ulike faktorer for å se om noen av de har en større effekt på situasjonen enn andre, eller om de har en like stor påvirkning. Alle faktorene i analysen er faktorer andre akademikere har nevnt eller diskutert individuelt og vil bidra med å besvare problemstillingen.

5.1 Etnisitet

De dype etniske skillelinjene skaper utfordringer for både stat- og nasjonsbyggingprosessen. Dermed skaper det grunnlaget for å se på den etnisitetsaspektet i Bosnia og hva som foregår i praksis.

Miljic (2018) forteller om stillheten blant etnisitetene og hvordan dette påvirker de kollektive minnene fra krigen. Ved å ikke snakke om krigen i interetniske møter, beskytter gruppene eget verdenssyn fra ytre utfordringer og med dette opprettholder de etniske grensene (Miljic, 2018, s.153). De etniske grensene blir også tydeliggjort i artikkelen av Tolomelli (2015) der fokuset er på de etnisk segregerte skolene i Bosnia. Han forteller at det er spesielt utfordrende i FBiH der kroater og bosnere får to ulike tider de kan komme på skolen, samtidig som de får pensum rettet mot egen etnisk gruppe: konseptet om to skoler under ett tak. Munteanu (2022) skildrer etnisitet som den konstante variabelen, ved å vise til hvordan den statlige strukturen i landet er etnisk delt, med en president for hver av hoved-etnisitetene og en proposjonell etnisk fordeling i de statlige organene. Videre tydeliggjør Munteanu (2022) de etniske skillelinjene ved å forklare at flyktninger som ble tvunget tilbake til Bosnia etter krigen, møtte på motstand dersom de skulle flytte inn i et område som ikke hadde majoritet av egen etnisk gruppe.

Selv om alle tre artiklene har ulik vikling, så har de en fellesnevner som går igjen: etnisitet. Alle tre artiklene viser de dype etniske skillene som finnes på flere områder i landet. De etniske gruppene holder for seg selv i stor grad i både vanlige møter på gaten, politikk og på skolen. Barn blir lært etnisk hat på skolen, der etnosentrisme i stor grad blir praktisert. Slik

Stuebner (2009, s.21) i Munteanu (2022, s.101) får frem, så lærer for eksempel kroatiske elever at muslimer bare er en etnisk gruppe og ikke en religion. Videre uttrykker han at ofte så skrur den kroatiske administrasjonen varmen for andre halvdel av elevene, slik at bosniske elever må stå ute i regn og vente til deres tid på skolen starter. Dette kan, på sin side, være en form for strukturell vold som kan føre til en personlig vold. Man leder barn fram til en konklusjon om at annerledes er dårligere, som vil ligge dypt inn i voksenalder også. Barn vil gjerne ikke forstå hva som er skadelig for sin egen gruppe, mens i voksenalder er det noe som blir en integrert del der det blir rom for å si ifra. I presidentskapet så har medlemmene lov til å si seg uenig med en policy dersom de anser den som negativ for en spesifikk etnisk gruppe (Munteanu, 2022, s.176). I dette tilfelle vil saken bli sendt videre og avgjørelsen vil bli tatt i enten FBiH sitt Folkets Hus eller Nasjonalforsamlingen til RS. Dersom to tredjedeler av parlamentet fra den motstridende parten stemmer imot policyen, vil den bli avvist. Dette bidrar til en lavere terskel for etnisk diskriminering, men samtidig kan det tydeliggjøre den fastlåste situasjonen dersom det blir misbrukt.

Temaene i artiklene går inn i hverandre, til tross for ulik vinkling. Miljic (2018, s.138) nevner etnisk delte skoler der en side av historien blir fortalt, slik Tolomelli (2015) legger fokus på. Tolomelli (2015) på sin side nevner hvordan utviklingen av utdanningen i FBiH har blitt gitt til kantonene, og fordelingen av disse kantonene legger Munteanu (2022) fokus på. Der Stefansson (2010) i Miljic (2018) diskuterer hvordan det er en strategisk interetnisk stillhet for å unngå konflikt, understreker Tolomelli (2015) at de positive interetniske interaksjonene kommer fra blandede ekteskap, gjensidig økonomisk avhengighet og gamle vennskap. Med andre ord, på etnisitetsområdet så er det mulig å trekke fram positive sider også. Tolomelli (2018) foreslår også at utdanning kan bli snudd om til å bli et verktøy for å oppnå rekonsilierung og internasjonal fred, der skolene bør ha et miljø der studenter fra ulike entiteter kan utvikle en følelse av at ulikhet er en mulighet istedenfor en fare.

5.2 Korrupsjon

Ifølge CPI rapporten fra 2022 har Bosnia 34 poeng av 100 (der 100 tilsvarer null til lite korrupsjon og 0 er veldig korrupt). Dermed tydeliggjør det relevansen korrupsjon har på stat- og nasjonsbyggingsprosessene. Med korrupsjon, i den konteksten, forstås det som bestikkelser på både overordnet nivå og lokalt.

Selv om Donais (2003) i stor grad legger skylden på politiske ledere for korrupsjonen i Bosnia, argumenterer han likevel for at Dayton la opp til nettopp dette. Artikkelen tar opp

forbrytelses- og korrupsjonsrapporten i Bosnia fra 2000, som antyder at etter å ha brukt ulovlige nettverk for militære og økonomiske formål under krigen, så er politiske partier nå uadskillige fra kriminelle organisasjoner. Samtidig argumenterer han for at det internasjonale samfunnets forsøk på å minimere korrupsjonen, har vært ineffektivt. På samme måte argumenterer Belloni & Strazzari (2014) for at internasjonale aktører har, på et vis, ignorert korrupsjon til fordel for å opprettholde en viss stabilitet. De argumenterer for at de internasjonale aktørene «betaler for fred» ved å se bort fra korrupsjonen. Samtidig legger de også vekt på at mens vanlige folk rutinemessig opplever smålig korrupsjon, har politiske og økonomiske ledere vært aktivt involvert i høy-nivå korrupsjon. Ved et tilfelle ble politiske ledere anklaget for å underslå 1 milliard dollar i gjenoppbyggingshjelp. Divjak & Pugh (2008) diskuterer også rollen til internasjonale aktører når det kommer til korrupsjonen i Bosnia. De argumenterer for at mekanismene skrevet i Dayton avtalen har gjort det mulig for nasjonalistiske ledere til å misbruke offentlige verv, samtidig som den gjorde det vanskelig å eliminere korrupsjon. Videre støttes dette argumentet ved å vise til at det politiske systemet (som beskrevet i fredsavtalen) etablerte en fragmentert struktur, der systemet tillater en mangel på ansvarlighet som gjør det lettere for korrupsjonen å blomstre.

Alle tre artiklene peker, i stor grad, fingeren på Dayton. Det komplekse maktdelingssystemet avtalen etablerte, fortsetter å påvirke landet hovedsakelig negativt. Samtidig argumenterer artiklene for at korrupsjonen negativt påvirker stat- og nasjonsbyggingsprosessene, og at det er essensielt å gjøre noe med for å etablere en fungerende stat. Det som kommer fram i artiklene er påvirkningen korrupsjonen har på stat- og nasjonsbyggingen. Donais (2003) tydeliggjør hvordan organisert kriminalitet og korrupsjon i Bosnia hindrer gjenopprettelsen av økonomien, og har store implikasjoner på landets politiske utvikling. Divjak & Pugh (2008) på sin side, diskuterer hvordan den økonomiske utviklingen i landet har vært offer for den politiske fordelingen av økonomiske belønninger som har lagt til rette for svindel, hvitvasking, skatteunndragelse og menneskehandel. Belloni & Strazzari (2014) påpeker at det internasjonale samfunnets fokus på stabilitet, har ledet til å ignorere korrupsjonspraksiser, som på sin side påvirker utviklingen også. Der Belloni & Strazzari (2014) argumenterer for at korrupsjonen er et strukturelt problem som ligger dypt inne i det sosiale og politiske, så forklarer Donais (2003) at dette fører tilbake til Jugoslavia der kriminalitet og korrupsjon ble mer framtrødende. Divjak & Pugh (2008) foreslår at årsaken til dette er at nasjonale politikere tjener på å opprettholde de lite transparente domenene. På denne måten blir korrupsjonen en

større utfordring enn først antatt, ettersom den ligger såpass dypt i systemet og politiske ledere ser ut til å tjene på det.

5.3 Dayton

Slik nevnt tidligere, så etablerte Dayton-avtalen et desentralisert system som har ført til fragmentering. Mange akademikere argumenterer for nettopp dette i liten grad i artiklene sine (se for eksempel Divjak & Pugh, 2008; Bennett, 2016; Brekke, 2020; Kappler & Richmond, 2011). På en annen side, er det relativt få fagfelleverderte kilder som legger hovedfokuset på Dayton.

Caplan (2000) fokuserer på svakhetene i selve avtalen. Han tydeliggjør at på mange måter, så er Dayton-avtalen en hindring for fred eller i det mindre til etableringen av fred på bakgrunn av verdiene og mekanismene som er nødvendig. Videre argumenterer han for at selv om avtalen skal støtte en mangfoldig bosnisk stat med demokratiske verdier så, støtter den «etnisk apartheid». Perry (2018) på sin side, argumenterer for at Dayton mislyktes i å adressere konfliktdriverne og etablere politiske og strukturelle mekanismer som ville ha bidratt til å mekle og styre landet. Perry (2015) i Perry (2018) forklarer at Bosnia som en stat ble lagt opp til å være bundet til en rekke internasjonale konvensjoner og løfter knyttet til menneskerettigheter og andre forpliktelser, mens implementeringen skulle bli gitt til lavere statsnivåer. Artikkelen beskriver også at de tre hoved-etnisitetene ble satt sammen uten en delt visjon om hverken fortid eller fremtid. Chivvis (2010) underbygger dette ved å vise til at Dayton ikke klarte å eliminere de politiske faktorene som startet konflikten i første omgang. De samme faktorene som fortsatt ligger i luften i dagens Bosnia. Videre argumenterer han for at Daytonavtalen ble laget under press og hovedsakelig for å få en slutt på krigen, og at med dette så ble det ikke lagt like mye planlegging i post-konflikt rekonstruksjon og sosial «healing».

Perry (2018) diskuterer det betydeligste reformforsøket, kalt April Package, som ikke stod i strid med hverken menneskerettighetene i landet eller andre forpliktelser. Denne reformen hadde adressert flere av bekymringene notert av Venezia-kommisjonen og samtidig sikre at ingen grupper fikk akkurat det de ønsket. Etter flere måneder med forhandlinger, gikk ikke de potensielt transformative reformene igjennom grunnet to stemmer i Parlamentet. Flere andre konstitusjonelle reformforsøk har forekommet, men hver av de var svakere enn den tidligere og fortsatte å feile. Chivvis (2010) går også innom reformene tidligere HR Paddy Ashdown kom med, som var ambisiøse statsbyggingsintiativ der det inkluderte blant annet betydelige

mer makt til de sentrale myndighetene over entitetene som skulle bevege Bosnia forbi Dayton-kompromisset. På flere arenaer lykkes Ashdown, som for eksempel samarbeidet med serbere i å pågripe krigsforbrytere. Det forbedrede samarbeidet åpnet døren for Bosnia til å være med i NATOs Partnership for Peace program og en seriøs diskusjon om et potensielt NATO-medlemskap.

5.4 Internasjonale aktører

Det internasjonale samfunnet har spilt en viktig rolle i Bosnia fra krigens slutt. Rollene til internasjonale aktører vil bli diskutert i dette avsnittet.

Cisarova-Dimitrova (2005) diskuterer hvordan internasjonal innblanding har påvirket den politiske utviklingen og demokratiseringen i landet. Hun argumenterer for at den internasjonale involveringen har marginalisert lokale institusjoner og omgått de lokale politiske prosessene. Videre advarer hun om farene ved å fortsette å nekte selvstyre til det bosniske folket. Brekke (2020), på sin side, diskuterer forholdet mellom EU og Bosnia. Det argumenteres for at EU har sveket Bosnia ved å ikke drive gjennom et medlemskap for landet. Han argumenter videre at EU stadig gjentar enigheten om en felles fremtid, men likevel lar de Bosnia rydde opp i egen situasjon hjemme. Med andre ord, EU svikter Bosnia og Bosnia svikter EU. Kappler & Richmond (2011) i sin artikkel, argumenterer også for at EU ikke har klart å gi det bosniske samfunnet en andel i freden som skapes i landet. De argumenterer for at selv om det er mostand fra befolkningen, så er EUs hovedutfordring å ta mangfoldet i Bosnias lokale stemmer seriøst for å kunne promotere en hybrid og opprettholdbar fred.

Artiklene er enige om at internasjonale bistand i liten grad har vært optimal. Samtidig så antyder Brekke (2020) at Bosnia ikke klarer å fikse opp i egen situasjon hjemme, mens Cisarova-Dimitrova (2005) argumenterer for at Bosnia må få styre selv. På en side, så er det relevant å stille spørsmål ved om landet har et godt nok grunnlag til å klare og styre selv. Slik nevnt tidligere, så er Bosnia fragmentert der det må tas hensyn til flere interesser. Ifølge Dayton så skulle OHR vært avskaffet for flere år siden, og det at det ikke har blitt avskaffet viser det behovet Bosnia fortsatt har, for internasjonal bistand. Cisarova-Dimitrova (2005) påpeker at det mest effektive verktøyet til internasjonal administrasjon har vært makten OHR har til å 'erstatte' lokale myndigheter og pålegge lovgivning ensidig. På en annen side, så er det nødvendig for bosniske ledere å oppnå en konsensus for å etablere et funksjonelt system. Det internasjonale samfunnet bidrar til å holde landet gående, men hovedproblemet spores tilbake til den manglende konsensusen blant de ulike interessene i landet.

Kappler & Richmond (2011) viser til at EUs engasjement har blitt redusert til konsultasjon med lokale eliter og de som allerede har makten, som hindrer en dypere kontekstualisering av fred i sin sosiale og kulturelle bakgrunn. Samtidig viser Brekke (2020) at runddansen mellom EU og Bosnia har ført til frustrasjon og håpløshet i lokalbefolkningen, som understrekes av de unge menneskene som forlater land i håp om arbeid og en ny fremtid. Slik det forekommer i artikkelen så oppfatter mange bosnere at EU har satt høye krav til landet og at kravene kun blir strengere. Artikkelen presenterer også ideen til Chandler (2009) om at Bosnia er en invertert stat, som ikke representerer lokale interesser, men heller eksterne agendaer. Det refereres til EUs rammeverk for fredsbygging som en sum av blant annet EU medlemmene sine individuelle interesser og Unionens spesifikke historiske karakter i politisk, økonomisk og sosial sammenheng.

5.5 Diskusjon av resultater

Etniske spenninger som kom i forkant av oppløsningen av Jugoslavia, fortsetter å utgjøre en av de viktige faktorene for den fastlåste situasjonen i Bosnia. De etniske skillene ble dypere som følge av Dayton's oppdelingen av Bosnia i to entiteter (og Brcko-distriktet). Nyhetene blir stadig preget av bilder som viser muraler av krigsforbrytere (se for eksempel Klix, 2020) Etnisitetene smiler til hverandre på gaten, men samtidig lærer de ungene sine å mislike de andre etnisitetene. Slik det blir påpekt tidligere, så blir barn lært en slik etnosentrisk holdning. På denne måten blir det opprettet etniske skiller allerede i barneårene, noe som også tydeliggjør behovet landet har for å utvikle metoder for sameksistens uten hat.

Artiklene viser at det er en felles mening om suksessen den internasjonale hjelpen har hatt, og til hvilken grad den internasjonale hjelpen har bidratt til å hjelpe til på landets utfordringer. Der forskjellige parter, derimot, er uenige er hvordan situasjonen kan forbedres: enkelte argumenterer for at det bare er å gi opp internasjonal hjelp, mens andre fortsatt ser en plass for internasjonal bistand. En debatt om til hvilken grad internasjonale aktører skal kunne påvirke Bosnia oppstår dermed blant forskjellige mennesker. Uansett hvordan man ser på det, så er det en enormt kompleks situasjon med mange forskjellige synspunkter.

Korrupsjonen i Bosnia anses som en utfordring som i stor grad har bidratt til et lite funksjonelt Bosnia. Her er det relevant å diskutere om problemene skaper korrupsjonen eller om korrupsjonen skaper problemene. På en side argumenteres det at Dayton har lagt opp til korrupsjonen, men på en annen side legges skylden på politiske ledere.

Noen kan argumentere for at Dayton er som et plaster på et mye større sår, en fremtid uten visjon. Slik det kommer fram tidligere, så ser det ut til at avtalens største (og eneste) suksess har vært å få en slutt på krigen. En midlertidig som ble en permanent løsning, ser vi at ikke er det optimale. Formålet til Dayton var å forene interesser, og gjøre alle parter fornøyd. Likevel har avtalen nøyert seg med å legge territorielle skiller, i håp om at dette skal styrke en god sameksistens. Slik vi ser i artiklene, har ikke disse skillene bidratt til en god sameksistens, men heller til dypere skiller. Det kan argumenteres for at skillene kom før Bosniakrigen, men man kan likevel se at disse skillene har blitt dypere med årene. Istedenfor å etablere og dyrke en nasjon, er landet nødt til å forholde seg til tre nasjoner som alle ønsker like store deler av kaken.

Det er her nasjonsbegrepet blir relevant. Den felles nasjonalidentiteten blir utfordret av de ulike etnisitetene, og det blir en mangel på en felles identitetsfølelse. RS sin president, Milorad Dodik, har uttrykt flere ganger at han ikke anser seg selv som bosner, men serber (Urednistvo srpskog sveta, 2021). Dermed blir stedet man bor mindre relevant enn eget etnisk opphav. Ved å dyrke sin egen etnisitet og samtidig undertrykke nasjonaliteten, blir det ikke en felles forståelse av identitet. En felles identitetsforståelse, slik som i Jugoslavia, ville bidratt til en bedre sameksistens for alle parter (Burg & Berbaum, 1989). Mangelen på en felles identitet har bidratt til å styrke disse etniske skillene og samtidig dyrke den etnosentriske holdningen vi ser tegn til. Dette kan spores tilbake til de etniske grensene som ble satt i fredsavtalen.

Slik Keil & Kudlenko (2015) påpeker, er det enkelt å legge skylden på Dayton for en fastlåst situasjon i Bosnia. Selv om avtalen etablerte et kompleks og fragmentert system, ble avtalen i bunn og grunn opprettet for å bevare interessene til alle partene. Etersom Bosnia hovedsakelig er både territorielt og politisk bygd opp etter punktene i Dayton, er det naturlig at fredsavtalen utgjør en stor rolle. Avtalen har satt et grunnlag som befolkningen i Bosnia måtte tilpasse seg. Samtidig har avtalen tildelt viktige roller til internasjonale aktører, som kan diskuteres om tar for mye plass eller ikke. Likevel kan akademikerne enes om at internasjonale aktører definitivt har hjulpet til i situasjonen i Bosnia, selv om de har fått kritikk for blant annet punktene i Dayton og deres rolle under krigen (Brekke, 2020, s.225). Man kan likevel konkludere med at Bosnia hadde vært verre stilt uten internasjonal bistand og Dayton.

Det man kan konkludere med fra artiklene er situasjonen i Bosnia er omfattende og ekstremt kompleks. Det er ikke en årsak til den paralyserte stat- og nasjonsbyggingen, men det ser ut til å være en kombinasjon av flere. Internasjonal bistand har ikke vært optimal og Dayton satt sammen etnisiteter uten felles visjon om hverken fortid eller framtid. Likevel viser alle disse faktorene relevansen sin når det gjelder stat- og nasjonsbyggingen i Bosnia. Dayton fortsetter å være starten på forklaringen, internasjonale aktører har i stor grad påvirket situasjonen i Bosnia, både positivt og negativt, korrupsjonen fortsetter å være en hindring for utvikling, de etniske skillene forblir dype grunnet ulegede sår og etnisk pensum. Alle disse faktorene forklarer hvorfor stat- og nasjonsbyggingen er paralyisert; Bosnia opplever lite endring selv etter såpass mange år.

6.0 Konklusjon

Sårene fra oppløsningen av Jugoslavia og krigene dette medførte har ikke fått leget. Det har blitt putt et plaster på et stort sår. Statsbyggingen har gått tregt, med flere hindringer og nasjonsbyggingen virker å være på siste plass på prioriteringslisten. Dayton har sine styrker og svakheter, samtidig som politiske ledere virker og trives i et lite funksjonelt system. Korrupsjonen virker å gå i feil retning og lokalbefolkningen har mindre og mindre tillit til politiske ledere og mindre håp om en lysere fremtid. Antydningen er at en endring må starte på utdanningsnivå, der man samler barn istedenfor å segregere dem. Et etnisk basert pensum er med andre ord, ikke løsningen på de etniske skillene. Likevel ser ikke dette ut til å skje i nærmeste fremtid, ettersom enkelte politiske ledere ønsker å skille landet i enda større grad. På denne måten, blir også den felles identiteten i landet et fjerntliggende subjekt. De etniske skillene påvirker direkte nasjonsfølelsen, som antyder til et stort mellomrom mellom staten og nasjonen.

Vi kan tydelig se at faktorene nevnt ovenfor påvirker Bosnias stat- og nasjonsbygging i stor grad. Dayton og internasjonale aktører er de to eneste faktorene som ser ut til å både ha bidratt med noe, samtidig som de har fått kritikk for at det ikke har vært optimalt. Bosnia er paralyisert grunnet mengden korrupsjon, de etniske skillene, punktene i Dayton og rollen til internasjonale aktører. Landet ser ut til å være et stykke unna målstreken satt av EU, og dermed er det grunn for lokalbefolkningen til å ha en følelse av håpløshet. Denne håpløsheten er nettopp den som driver folk ut av landet og inn i andre land der det er håp om en bedre fremtid.

7.0 Referanseliste

- Belloni, R., & Strazzari, F. (2014). Corruption in post-conflict Bosnia-Herzegovina and Kosovo: a deal among friends. *Third World Quarterly*, 35(5), 855–871.
<https://doi.org/10.1080/01436597.2014.921434>
- Bennett, C. (2016). *Bosnia's paralysed peace*. Hurst Publishers.
- Brekke, T. (2020). Europas svik mot Bosnia-Hercegovina. *Internasjonal politikk*, 78(2), 224–232. <https://doi.org/10.23865/intpol.v78.2315>
- Brunborg, H., Lyngstad, T.H., Urdal, H. (2003). Accounting for Genocide: How Many Were Killed in Srebrenica?, *European Journal of Population*, 19: 229-248.
- Burg, S. L., & Berbaum, M. L. (1989). Community, Integration, and Stability in Multinational Yugoslavia. *The American Political Science Review*, 83(2), 535–554.
<https://doi.org/10.2307/1962404>
- Caplan, R. (2000) Assessing the Dayton Accord: The structural weaknesses of the general framework agreement for peace in Bosnia and Herzegovina. *Diplomacy and Statecraft*, 11:2, 213-232. <https://doi.org/10.1080/09592290008406163>
- Chandler D (2009). *Hollow Hegemony*. London: Pluto.
- Chivvis, C. S. (2010) The Dayton Dilemma. *Survival*, 52:5, 47-74.
<https://doi.org/10.1080/00396338.2010.522096>
- Cisarova-Dimitrova, G. (2005). Democracy and International Intervention in Bosnia and Herzegovina. *Středo Evropské Politické Studie*, VII(1), 45–71
- Dayton-avtalen (1995). *The General Framework Agreement for Peace in Bosnia and Herzegovina*. Hentet fra
https://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/BA_951121_DaytonAgreement.pdf
- Det Norske Akademis Ordbok (NAOB) (n.d). *Nasjonalstat*. Hentet fra
<https://naob.no/ordbok/nasjonalstat>
- Divjak, B., & Pugh, M. (2008). The Political Economy of Corruption in Bosnia and Herzegovina. *International Peacekeeping* (London, England), 15(3), 373–386.
<https://doi.org/10.1080/13533310802058927>

Donais, T. (2003) The political economy of stalemate: organised crime, corruption and economic deformation in post-Dayton Bosnia. *Conflict, Security & Development*, 3:3, 359-382. <https://doi.org/10.1080/1467880032000151635>

Dugopolje (2022, 22.januar). Izetbegovic: ‘Dodik kani napraviti drzavu u drzavi, a zatim je odvojiti od BiH (Izetbegovic: Dodik planlegger å lage et land inni landet, og separere det fra BiH). Dugopolje.org. Hentet fra <https://dugopolje.org/izetbegovic-dodik-kani-napraviti-drzavu-u-drzavi-a-zatim-je-odvojiti-od-bih/>

Efendic, A. (2016). Emigration intentions in a post-conflict environment: evidence from Bosnia and Herzegovina, *Post-Communist Economies*, 28:3, 335-352, DOI: 10.1080/14631377.2016.1166800

Faktor.ba (2021). Rusija upozorila: Priblizavanje BiH i NATO-a je neprijateljski korak, reagovat cemo (Russland advarte: Tilnærmingen til BiH og NATO er et fiendtlig skritt og vi vil reagere). Hentet fra <https://www.faktor.ba/vijest/rusija-upozorila-priblizavanje-bih-i-nato-a-je-neprijateljski-korak-reagovat-cemo-/118725>

FN Sikkerhetsråd (1991). 3009th meeting (S/PV.3009). Forente nasjoner. <https://digitallibrary.un.org/record/128578>

FN Sikkerhetsråd (1994). 3475th Meeting (S/PV.3475). Forente Nasjoner. <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/PRO/N94/873/30/PDF/N9487330.pdf?OpenElement>

FN Sikkerhetsråd (1994). Final Report of the Commission of Experts Established Pursuant to Security Council Resolution 780 (S/1994/674). Forente Nasjoner. https://www.icty.org/x/file/About/OTP/un_commission_of_experts_report1994_en.pdf

Kappler, S., & Richmond, O. (2011). Peacebuilding and culture in Bosnia and Herzegovina: Resistance or emancipation? *Security Dialogue*, 42(3), 261–278. <https://doi.org/10.1177/0967010611405377>

Keil, S. & Kudlenko, A. (2015). Bosnia and Herzegovina 20 years after Dayton: Complexity Born of Paradoxes. *International Peacekeeping*. 22:5, 471-489. <https://doi.org/10.1080/13533312.2015.110365>

Klix (2020, 19.juni). Skandalozno: U Bosanskoj Gradisci osvanuo mural ratnom zlocincu Ratku Mladicu (Skandaløst: I Bosanska Gradiska har det kommet en mural for krigsforbryteren Ratko Mladic). Klix.ba. Hentet fra

<https://www.klix.ba/vijesti/bih/skandalozno-u-bosanskoj-gradisci-osvanuo-mural-ratnom-zlocincu-ratku-mladicu/200619128>

Kovacevic, D. (2020). Visions of Greater Serbia: Local Dynamics and the Prijedor Genocide. *Genocide Studies and Prevention*, 14(1), 105–123. <https://doi.org/10.5038/1911-9933.14.1.1686>

Mellbye, A. J. & Kval, K.-E. (2018). *Politikk & makt*. Cappelen Damm.

Mikic, D. (2012). The question of autonomy of Bosnia and Herzegovina as Serbian self-defence. *Politea*, 2(4), 89–99. <https://doi.org/10.5937/pol1204089M>

Miljic, A. (2018). Don't Talk About the Elephant: Silence and Ethnic Boundaries in Postwar Bosnia-Herzegovina. *Human Studies*, 41(1), 137–156. <https://doi.org/10.1007/s10746-018-9457-9>

Munteanu, C. G. (2022). THE ETHNICIZATION OF PEACE BUILDING INSTRUMENTS IN BOSNIA AND HERZEGOVINA. *Studia Universitatis Babeş-Bolyai. Studia Europaea*, 67(1), 173–184. <https://doi.org/10.24199/subbeuropaea.2022.1.07>

Perry, V. (2015). Constitutional reform in Bosnia and Herzegovina: does the road to confederation go through the EU? *International Peacekeeping* 22(5)

Perry, V. (2019). Frozen, stalled, stuck, or just muddling through: the post-Dayton frozen conflict in Bosnia and Herzegovina. *Asia Europe Journal*, 17(1), 107–127. <https://doi.org/10.1007/s10308-018-0525-6>

Shtromas, A., & Anderson, G. L. (1995). WHAT IS PEACE AND HOW COULD IT BE ACHIEVED? [with COMMENT and REJOINDER]. *International Journal on World Peace*, 12(1), 15–58.

Slåtten, M. L. & Saxi, H. L. (2019). Stormaktene og krigen på Balkan. *Forsvarets forum*. <https://forsvaretsforum.no/stormaktene-og-krigen-pa-balkan/111280>

Stefansson, A. H. (2010). Coffee after cleansing? Co-existence, co-operation, and communication in post-conflict Bosnia and Herzegovina. *Focaal*, 2010(57), 62–76.

Stuebner, R. (2009). *The Current Status of Religious Coexistence and Education in Bosnia and Herzegovina*. Washington DC: Institute of Peace.

Tolomelli, A. (2015). "Two schools under one roof". The role of education in the reconciliation process in Bosnia and Herzegovina. *Ricerche Di Pedagogia e Didattica*, 10(1), 89–108. <https://doi.org/10.6092/issn.1970-2221/4685>

Urednistvo srspkog sveta (2021, 16.september). Mi nismo Bosanci, mi smo srbi [Video] (Vi er ikke bosnere, vi er serbere). Youtube.
https://www.youtube.com/watch?v=NKDR6FV0I3Y&ab_channel=Uredni%C5%A1tvosrpskogsveta

Weber M. (2000). *Makt og byråkrati*. Gyldendal Akademisk.

World Bank (2021). Population, total – Bosnia and Herzegovina. Hentet fra <https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL?end=2021&locations=BA&start=1960&view=chart>

Østerud, Ø. (2014). *Statsvitenskap – Innføring i politisk analyse*. Universitetsforlaget.

Aarebrot, F., & Evjen, K. (2014). *Land, makt og følelser: stats- og nasjonsbygging*. Fagbokforlaget.